

**Gemeente Winterswijk
CIS-code: 41964**

ARCHEODIENST

**Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek,
verkennende fase, Meddosestraat te Winterswijk**

Caroline Helmich

Archeodienst Rapport 42

Colofon

Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, verkennde fase “Meddosestraat” te Winterswijk

Gemeente Winterswijk

CIS-code: 41964

In opdracht van: Milieutechniek Rouwmaat Groenlo BV

Auteur: C. Helmich

Redactie: F.J. Heijting

Eindredactie: W.S. van de Graaf

Archeodienst Rapport 42

Versie 1.2

© Zevenaar, augustus 2010

ISSN: 1877-2900

Controle		Datum	
W.S. van de Graaf	Senior Archeoloog	26-08-2010	
Goedkeuring			
Marc Kocken, Regionaal Archeoloog		21-09-2010	

Ringbaan-Zuid 4
Postbus 297
6900 AG Zevenaar
Tel. 0316-581130
Fax 0316-343406
info@Archeodienst Gelderland BV.nl
www.Archeodienst Gelderland BV.nl

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Archeodienst Gelderland BV te Zevenaar.

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	4
1.1	Aanleiding.....	4
1.2	Doelstelling.....	4
1.3	Ligging van het plangebied.....	4
2	Bureauonderzoek.....	7
2.1	Geraadpleegde bronnen.....	7
2.2	Geologie en geomorfologie.....	7
2.3	Bodem.....	8
2.4	Bekende archeologische waarden.....	9
2.5	Historische geografie.....	10
2.6	Verwachting op basis van het vooronderzoek.....	13
3	Booronderzoek.....	14
3.1	Werkwijze.....	14
3.2	Resultaten.....	15
3.2.1	Type sedimenten.....	15
3.2.2	Bodem.....	15
3.2.3	Archeologische waarden.....	16
3.2.4	Interpretatie.....	16
4	Conclusie & aanbeveling.....	16
4.1	Beantwoording van de onderzoeksvragen.....	17
4.2	Advies.....	17
4.3	Ambtelijk Advies.....	18
	Literatuur.....	18
	Lijst van afbeeldingen.....	19
	Lijst van tabellen.....	19
	Afkortingen.....	19
	Verklarende woordenlijst.....	19
	Lijst van bijlagen.....	20
	Bijlage 1: Archeologische informatie.....	21
	Bijlage 2: Boorpuntenkaart.....	23
	Bijlage 3: Boorbeschrijvingen.....	25
	Bijlage 4: Vondstenlijst.....	28
	Bijlage 5: Periodentabel.....	30

Fig. 0.1: Het woningblok aan de Meddosestraat: nr. 30 betreft de woning vooraan op de foto.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In opdracht van Milieutechniek Rouwmaat Groenlo BV heeft archeologisch onderzoeksbureau Archeodienst Gelderland BV een Bureauonderzoek (BO) en een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) verkennende fase (booronderzoek) uitgevoerd aan de Meddosestraat 30 en 38 t/m 42 in Winterswijk. De panden aan de Meddosestraat 30 en 42 zullen worden gerenoveerd. In de tuin die hoort bij de Meddosestraat 30 zal een nieuwe woning gebouwd worden. De huizen op de nummers 38 en 40 worden gesloopt en daar komt nieuwbouw voor in de plaats. Er komen tevens drie nieuwe woningen in de achtertuinen van de woningen met de huisnummers 38 t/m 42. Door de sloop- en graafwerkzaamheden zal de bodem geroerd worden tot een nog onbekende diepte. Gezien de ligging in de historische kern is er een gereede kans dat hierbij archeologische waarden, zoals oude funderingen en oude nederzettingssporen, verloren gaan. Om te voorkomen dat archeologische resten ongedocumenteerd verloren gaan heeft Archeodienst Gelderland BV een bureauonderzoek en een verkennend booronderzoek uitgevoerd. Zo is reeds in een vroeg stadium, voor aanvang van de graaf- en sloopwerkzaamheden, een beeld verkregen van de archeologische potentie van het terrein.

1.2 Doelstelling

De doelstelling van het bureauonderzoek is het, aan de hand van beschikbare bronnen, verwerven van informatie over reeds bekende of verwachte archeologische waarden binnen het plangebied. Op basis van de resultaten wordt een archeologische verwachting opgesteld. Het doel van het Inventariserend Veldonderzoek (IVO) is dit verwachtingsmodel te toetsen en eventueel te specificeren. Dit wordt gedaan door het plaatsen van een aantal boringen. Na het booronderzoek kan er een uitspraak gedaan worden over het soort sediment, het bodemtype, de mate van intactheid van de bodem en de archeologische waarden die mogelijk aanwezig zijn. Ook zal bekend zijn wat de dikte van het stedelijke ophogingspakket is. Door de resultaten van het bureauonderzoek te combineren met deze van het booronderzoek kunnen kansarme zones van het plangebied worden uitgesloten en kansrijke zones worden geselecteerd voor behoud of voor vervolgonderzoek.

Om deze doelstelling te realiseren, zal op de volgende vragen een antwoord worden gegeven (Plan van Aanpak, Helmich 2010):

- Wat is de fysiek- landschappelijke ligging van de locatie?
- Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog als intact te beschouwen?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig in het plangebied?
- Wat is de diepteligging van eventueel aanwezige archeologische resten?
- Wat is de specifieke archeologische verwachting van het plangebied en wordt deze bij het veldonderzoek bevestigd?
- In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen graafwerkzaamheden?

Het IVO is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.1 (Centraal College van Deskundigen 2006).

1.3 Ligging van het plangebied

De ligging van het onderzochte gebied, oftewel het plangebied, is weergegeven in Fig. 1.1. In Fig. 1.2 is een luchtfoto van het plangebied weergegeven.

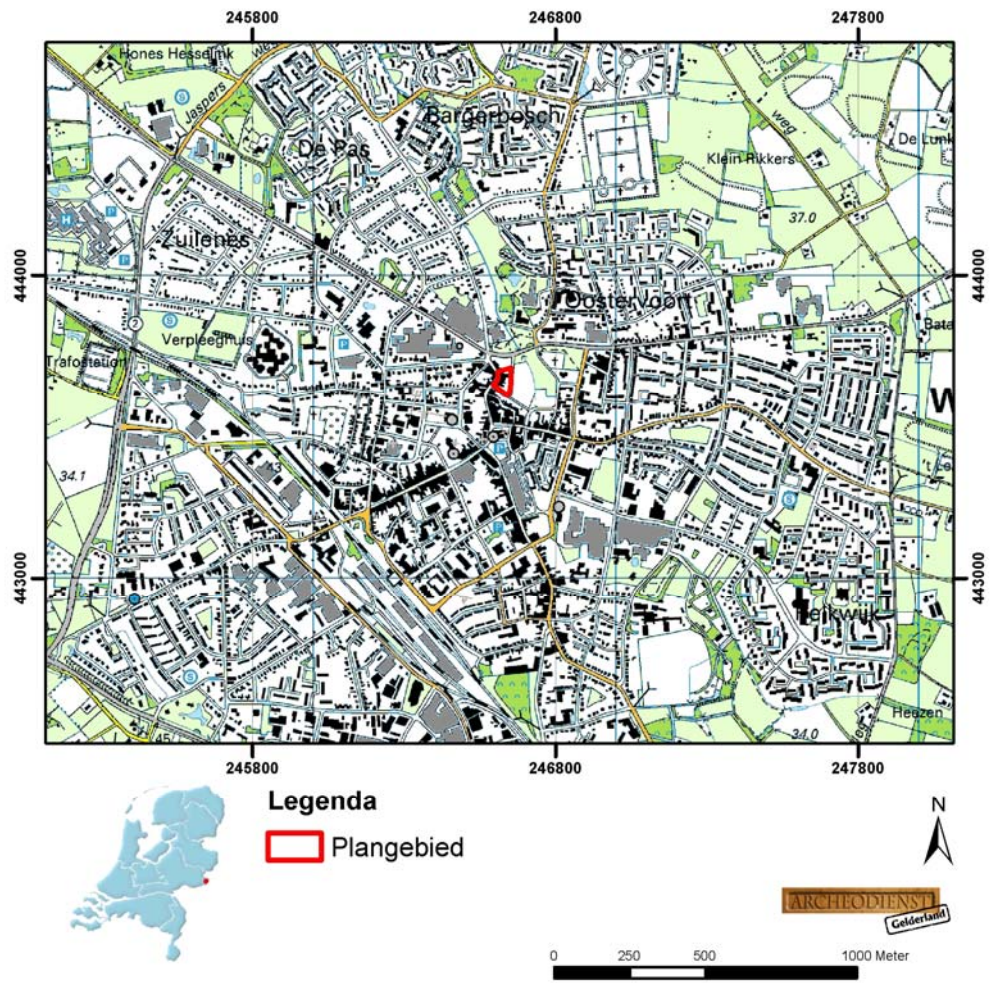

Fig. 1.1: Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart 1:25.000

Fig. 1.2: Luchtfoto, schaal 1:1000. Bron: Google Maps.

Administratieve gegevens

projectnaam	Meddosestraat in Winterswijk
CIS-code	41964
provincie	Gelderland
gemeente	Winterswijk
plaats	Winterswijk
toponiem	Meddosestraat
type project	Bureauonderzoek en IVO verkennende fase
opdrachtgever	Milieutechniek Rouwmaat Groenlo BV
contactpersoon opdrachtgever	Dhr. Nico Looman
uitvoerder	Archeodienst Gelderland BV
bevoegd gezag	Gemeente Winterswijk
verantwoordelijke bevoegd gezag	Regionaal archeoloog van de Achterhoek, Marc Kocken
datum veldwerk	16 juli 2010

geografische positie X-Y	<i>Centrum :</i> 246628-443647 <i>Hoekpunten :</i> 246605-443686 246654-443695 246642-443603 246592-443637
kaartblad	41 ^E : Winterswijk
huidig grondgebruik	Bebouwd, tuin (met hoog onkruid)
geplande verstoringsdiepte	Ca 2 m
oppervlakte onderzoeksgebied	Ca. 3020 m ²

2 Bureauonderzoek

2.1 Geraadpleegde bronnen

De volgende bronnen zijn geraadpleegd (zie literatuurlijst voor uitgebreide beschrijving):

- Topografische kaart (ANWB 2005)
- Bodemkaart (Stiboka 1982; Blad 41 Aalten)
- Geomorfologische kaart (Stiboka /Rijks Geologische Dienst 1982; Blad 41 Aalten)
- Het Actuele Hoogtebestand van Nederland (bron: AHN.nl)
- Historische kaarten (Minuutplan en veldminuut, geraadpleegd via watwaswaar.nl; Bonneblad, via archis2.archis.nl)
- Indicatieve Kaart voor de Archeologische Waarden (IKAW, geraadpleegd via archis2.archis.nl)
- Monumentenkaart (geraadpleegd via archis2.archis.nl)

2.2 Geologie en geomorfologie

Het terrein staat op de geomorfologische kaart aangemerkt als een “ongekarteerde zone”. Wanneer de omliggende geomorfologische eenheden worden geëxtrapoleerd naar het plangebied is te zien dat Winterswijk op een plateauachtige vereffeningsrest ligt (code 5F13). Dit plateau ligt relatief hoog en bestaat uit grove zandafzettingen. Veel plaatsen in de Achterhoek liggen op dit plateau, zoals bijvoorbeeld de plaats Aalten. In het Tertiair (65 tot 2,5 miljoen jaar geleden), toen Nederland onder zeeniveau lag, lag het plateau aan de kust.

Het plateau is in het Pleistoceen deels “afgetopt” of “vereffend” als gevolg van erosieprocessen. In de koude fases van het Pleistoceen lag Oost-Nederland onder een dik pakket landijs. Door het schuren van het landijs over de ondergrond erodeerde de top van het plateau. Hierbij werd het plateau op een aantal plaatsen bedekt met een laag keileem. Waarschijnlijk is het plateau in het Weichselien (laatste ijstijd) afgedekt met dekzand. Het dekzand is matig fijn en zwak siltig. Dit is afgezet tijdens een koude periode in het Weichselien toen Nederland niet bedekt was met ijs. Door de kou kon er geen vegetatie groeien waardoor de wind vrij spel had. Het zand dat onbeschermd aan de oppervlakte lag, kon over grote afstanden afgezet worden. Dit dekzand behoort tot de formatie van Boxtel, laagpakket van Wierden.

Samenvattend bestaat de ondergrond van het plangebied waarschijnlijk uit een pakket grof zand, daterend uit de tijd dat het plateau aan de kust lag, bedekt met keileem uit het Saalien en dekzand uit het Weichselien. In het Holoceen hebben er geen natuurlijke sedimentatieprocessen meer plaatsgevonden.

Ten oosten van het plangebied wordt het plateau doorsneden door het beekdal van de Wehmerbeek. Het beekdal is vruchtbaar en geschikt voor het weiden van vee, terwijl het plateau geschikt is om als nederzettingsterrein te dienen. Het is derhalve ook niet vreemd dat het dorp Winterswijk aan de rand van het beekdal van de Wehmerbeek is gesticht.

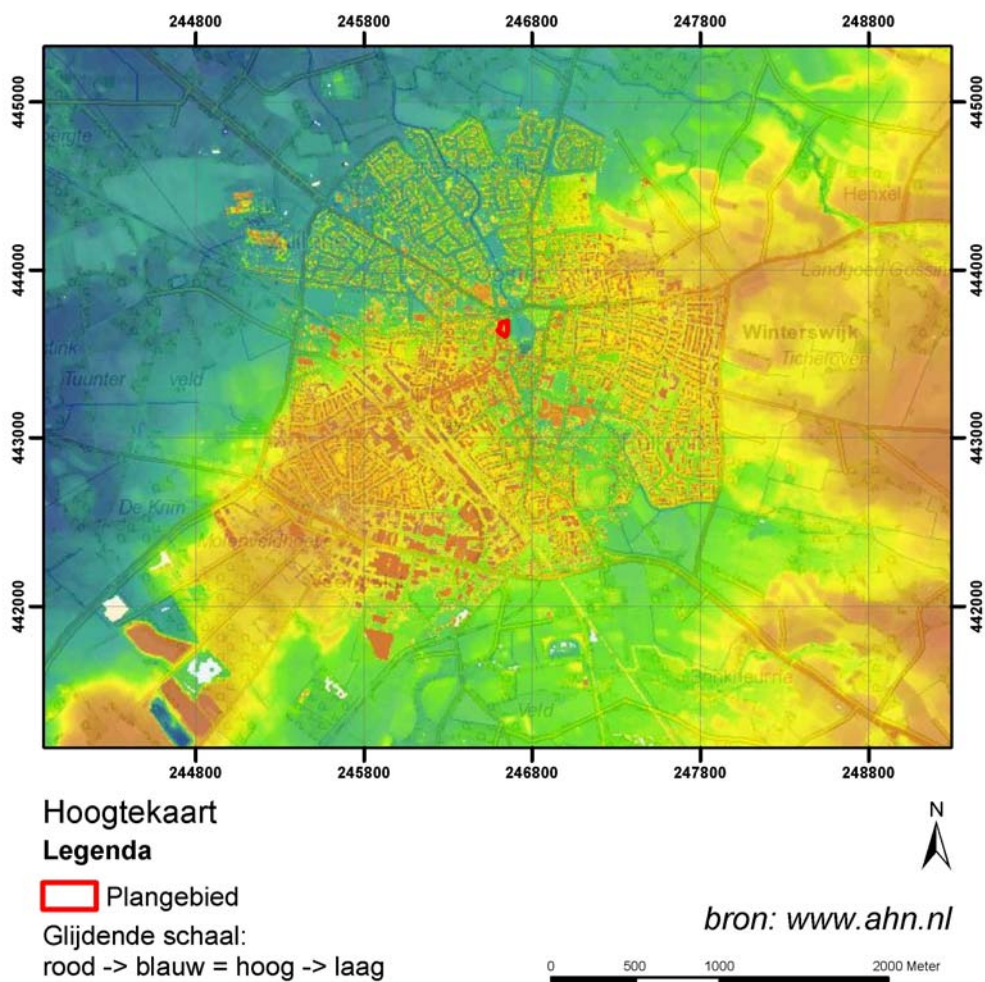

Fig. 2.1: Hoogtekaart van Winterswijk. Het beekdal van de Wehmerbeek is goed herkenbaar aan de blauwe tinten.

2.3 Bodem

Het plangebied staat op de bodemkaart aangegeven als een “ongekarteerde zone”. Omdat het plangebied in de historische kern van Winterswijk is gesitueerd, is de kans groot dat er een dik stedelijk ophogingspakket in de bodem aanwezig is. Dit ophogingspakket kan bestaan uit humeus zand met bouwpuin. Wellicht kan het booronderzoek hier meer inzicht in verschaffen. Tevens zou uit het booronderzoek kunnen blijken of er sprake is van een fasering in het ophogingspakket en of er oude vloerniveaus of leefoppervlakken bewaard zijn gebleven. De natuurlijke bodem die zich in het esdekzand heeft ontwikkeld is waarschijnlijk een podzolbodem geweest. Een podzolbodem kenmerkt zich door de aanwezigheid van een donkere humus- of ijzerinspoelingslaag.

2.4 Bekende archeologische waarden

Het plangebied maakt deel uit van een AMK terrein (AMK nr 13224) met een hoge archeologische waarde. Het terrein staat als volgt omschreven (bron RCE, website archis2):

AMK terrein 13224: “Oudste vermelding aan het begin van de 11e eeuw als 'Winterswic'. De naam 'Winterswic' betekent waarschijnlijk 'woonplaats van Winidahari. Het dorp Winterswijk is ontstaan bij een hof die in de 11e eeuw in het bezit was van het St. Mauritskapel te Munster. Het dorp behoorde tot de heerlijkheid Bredevoort. Reeds vroeg, in 1176, is sprake van de parochie Winterswijk. Stegeman vermoedt dat de naam Starkerode, waarschijnlijk de latere benaming van bovengenoemd hof, een versterkte bezitting aanduidt en meent dat de omgrachting van deze versterking in het stratenpatroon (verbinding Woold-Misterstraat is randterrein hoofdhof) te kunnen zien. Eveneens maakt deze schrijver melding van sporen van een oude brug en gedempte grachten in de buurt van de Wooldstraat”

Binnen de begrenzing van het monument zijn vele waarnemingen en vondstmeldingen gedaan (zie bijlage 1). In tabel Tab. 2.1 zijn de waarnemingen en vondstmeldingen die binnen de begrenzing van het monument liggen opgesomd.

Waarnemingsnummer	Afstand tot plangebied	Wat is er gevonden?	Datering
138307	50 m ten oosten	Tijdens een booronderzoek zijn fragmenten keramiek, bot, metaal enz. aangetroffen.	Neolithicum-heden
57200	130 m ten zuidwesten	Tijdens een opgraving aan de Meddosestraat zijn sporen van bewoning vanaf de 10 ^e eeuw waargenomen. Er is tevens een kuil met Romeins aardewerk aangetroffen.	Romeinse tijd-heden
3483	130 m ten zuiden	Deze waarneming is gedaan door een particulier. Het betreft de vondst van een kogelpot uit de Vroege Middeleeuwen	Vroege-Middeleeuwen
3490	250 m ten zuiden	Tijdens een opgraving zijn diverse fragmenten keramiek uit de periode Romeinse tijd – Middeleeuwen aangetroffen. Daarnaast zijn er vuurstenen werktuigen en een middeleeuwse waterput gevonden.	Mesolithicum tot en met de Middeleeuwen
412696	260 m ten zuiden	Tijdens een archeologische begeleiding zijn sporen uit de Nieuwe tijd aangetroffen. Het stedelijke ophogingspakket dateert uit de periode Middeleeuwen-Nieuwe tijd. De graafwerkzaamheden reikten niet dieper dan 60 cm dus er zou nog een dieper sporenniveau aanwezig kunnen zijn.	Middeleeuwen-Nieuwe tijd
431599 (vondstmelding)	400 m ten zuidwesten	Nog geen informatie beschikbaar	
410364 (vondstmelding)	400 m ten zuidwesten	Nog geen informatie beschikbaar	

41430 (vondstmelding)	420 m ten zuiden	Nog geen informatie beschikbaar	
--------------------------	------------------	---------------------------------	--

Tab. 2.1: Waarnemingen/vondsten omgeving plangebied , zie bijlage 1 voor de ligging

Uit de periode Mesolithicum-IJzertijd zijn alleen enkele losse vondsten gevonden zoals aardewerk en vuursteen. Er zijn geen sporen aangetroffen die zouden kunnen duiden op een nederzettingsterrein uit deze periode.

Vanaf de Romeinse tijd is Winterwijk intensiever bewoond. De archeologische sporen getuigen hiervan. Zo is er ca. 130 m ten zuiden van het plangebied, eveneens in de Meddosestraat, een afvalput met keramiek uit de Romeinse tijd aangetroffen. Daarnaast zijn er vele archeologische sporen uit de Middeleeuwen en Nieuwe tijd gevonden.

2.5 Historische geografie

Het plangebied ligt in de historische kern van Winterwijk. De onderstaande foto's geven een impressie hoe het plangebied er 150 jaar geleden uit moet hebben gezien.

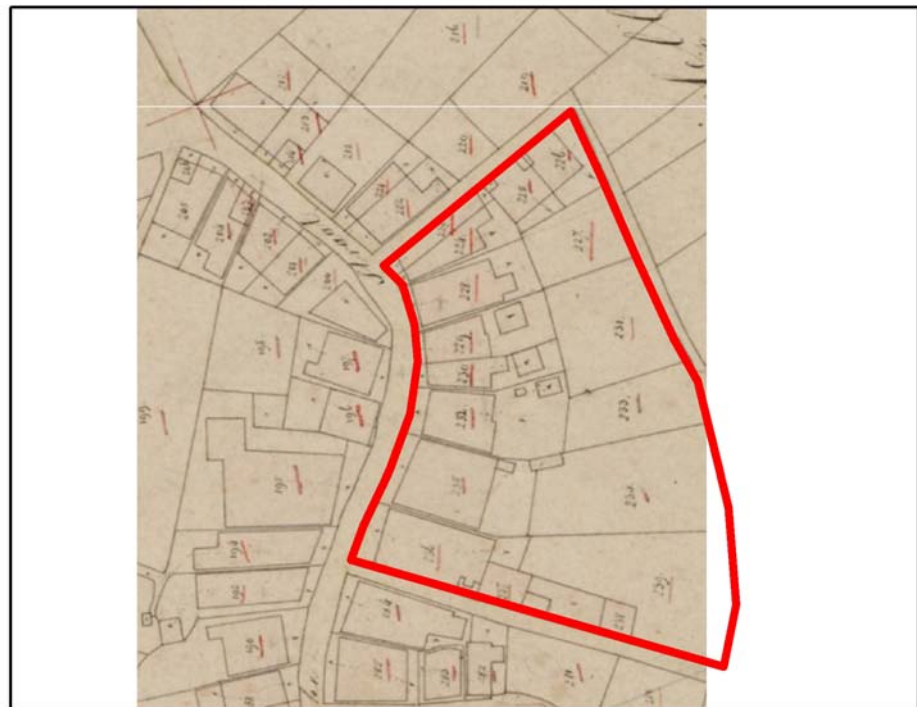

Fig. 2.2: Oude Ansichtkaarten van de Meddosestraat. Deze kaarten zijn beschikbaar gesteld door de historische vereniging, met dank aan dhr. Goorhuis. In het midden van de straat bevindt zich het huidige huisnummer 30. Hier zat vroeger een koffiebrandery met de naam Hesselink.

Fig. 2.3 Van Holtens cacao, aan de Meddosestraat (dit pand ligt buiten het plangebied).

De Meddosestraat is al eeuwenlang bebouwd. Op een kaart uit 1811 (Fig. 2.4) is te zien dat het plangebied bebouwd was met zeven woonblokken. Het meest noordelijke pand in het plangebied bestond uit twee smalle huizen. De bebouwing lag direct aan de Meddosestraat. Aan de kant van de beek lagen relatief diepe tuinen. In de tuinen stonden enkele kleine gebouwen (mogelijk schuren). De kaart uit 1843 laat een vergelijkbaar beeld zien. Op deze kaart uit 1843 is tevens te zien dat het beekdal van de Wehmerbeek ongeveer parallel aan de Meddosestraat liep. Het beekdal was destijds onbebouwd en bestond uit grasland. Aan weerszijden van het beekdal lagen uitgestrekte akkercomplexen (esgronden).

Veldminuut 1811

Legenda

 Plangebied

Fig. 2.4 Kaart uit 1811. Het plangebied is aangeduid met een rode lijn (bron: watwaswaar.nl).

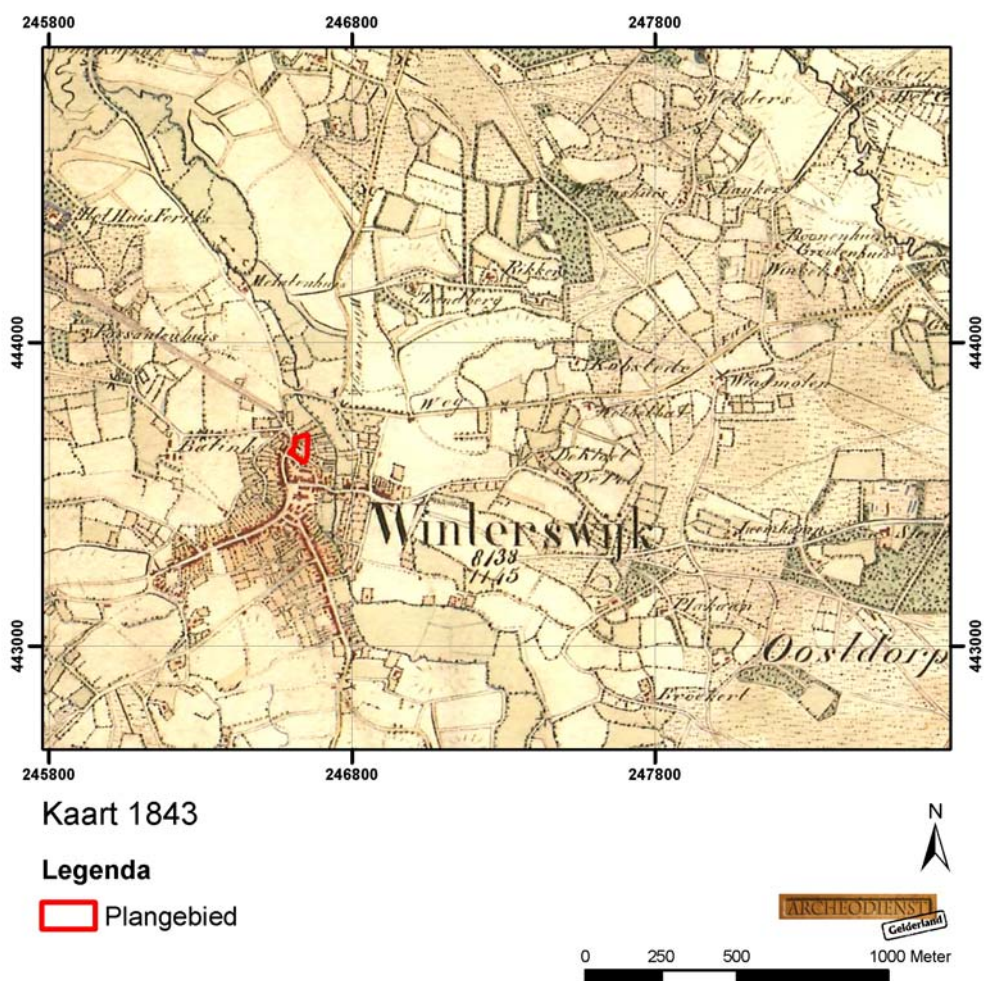

Fig. 2.5 Kaart uit 1843. Het plangebied is aangeduid met een rode lijn (bron: Atlas van Uitgeverij Nieuwland).

2.6 Verwachting op basis van het vooronderzoek

De locatie van het plangebied behoort tot een terrein met een hoge archeologische waarde. Er geldt een middelhoge tot hoge trefkans voor archeologische waarden uit de periode Mesolithicum - Nieuwe tijd. De archeologische trefkans kan als volgt gespecificeerd worden:

Steentijd:

Er geldt een middelhoge trefkans voor de aanwezigheid van een vuursteenvindplaats of jachtkamp uit de Steentijd. In de omgeving zijn meerdere van dergelijke vindplaatsen bekend. De ligging van plangebied op een plateau in de directe nabijheid van een beekdal maakt dat de locatie zich uitstekend leent voor het opslaan van een (tijdelijk) kamp. Vanwege de ligging in de historische kern van Winterswijk is de trefkans niet hoog maar middelhoog, omdat de bodem waarschijnlijk dermate sterk geroerd is dat er van deze vindplaatsen niet veel bewaard is gebleven.

Romeinse tijd en IJzertijd:

Er geldt een hoge trefkans op archeologische waarden uit deze periode. Hierbij moet gedacht worden aan paalsporen, waterputten, afvalkuilen e.d. De mate waarin de archeologische waarden uit deze periode bewaard zijn gebleven, is afhankelijk van de intactheid van de bodem. Indien de oorspronkelijke podzolbodem is afgedekt met een dik stedelijk ophogingspakket is de kans op intacte archeologische sporen groot, met name wanneer de sporen diep reiken.

Middeleeuwen Nieuwe Tijd:

Er geldt een hoge trefkans op de aanwezigheid van oude funderingen, vloerniveaus, waterputten e.d. uit deze periode. De stenen huizen aan de Meddosesstraat dateren mogelijk uit de 18^e eeuw, want op de gevel aan de overzijde van het plangebied staat de datum: "1722". Het is zeer waarschijnlijk dat er voorafgaand aan de steenbouw houten huizen op de locatie hebben gestaan.

Fig. 2.6 Gevel van de woning aan de overzijde van het plangebied. Deze woning dateert uit 1722.

3 Booronderzoek

3.1 Werkwijze

De boringen zijn geplaatst door Jos Reppas. Drs. Caroline Helmich (fysisch geograaf) heeft de interpretatie uitgevoerd conform de Archeologische Standaard Boormethode (CvAK 2005) en de NEN 5104. De bodemlagen zijn gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals houtskool, vuursteen en aardewerk. De boringen zijn ingemeten vanaf de bestaande bebouwing. In totaal zijn er zes boringen geplaatst middels een Edelmanboor met een boordiameter van 10 cm. De boringen zijn doorgezet tot ca. 20 cm in de C-horizont. Twee boringen konden niet zo diep doorgezet worden omdat de boringen vastliepen op puin of oude funderingen.

3.2 Resultaten

Voor de ligging van de boorpunten wordt verwezen naar bijlage 3, de boorbeschrijvingen zijn te vinden in bijlage 4.

Fig. 3.1 De tuinen van de huizen waren compleet begroeid met onkruid. Het onkruid reikte tot 1 meter, hetgeen het boren niet eenvoudig maakte.

3.2.1 Type sedimenten

De natuurlijke ondergrond bestaat uit dekzand. Het dekzand is een eolische afzetting uit het Weichselien. Het behoort tot de formatie van Boxtel, laagpakket van Wierden.

3.2.2 Bodem

De bodem is conform verwachting niet meer intact. De bodem bestaat uit een stedelijk ophogingspakket dat rust op de C-horizont (= "schoon dekzand"). Het ophogingspakket bestaat uit humeus matig fijn zand dat rijk is aan puin, keramiek, enz.

<i>Boring</i>	<i>Dikte geroerd pakket (vanaf mv)</i>	<i>Opmerking</i>
1	0-60	vast op puin
2	0-110	handgevormd KER op 40 en handgevormd KER op 90-110
3	0-140	
4	0-90	op 80 cm wellicht een lemen vloer

5	0-50	beton in de ondergrond
6	0-130	op 100 - 130 laag met KER fragmentjes (witbakkend)

Tab. 3.1: Analyse resultaten van het booronderzoek.

3.2.3 Archeologische waarden

In het boorsediment zijn veel archeologische indicatoren aangetroffen. Deze zijn opgesomd in bijlage 4. Het gros van de indicatoren is te dateren in de Nieuwe tijd. In boring 2 is op een diepte van 40 cm –mv een scherf handgevormd grof gemagerd aardewerk aangetroffen en op een diepte van 90 – 110 cm –mv is een vergelijkbaar fragment aardewerk gevonden. In deze laag, van 90-110 cm –mv is tevens een stukje witbakkend aardewerk aangetroffen dat waarschijnlijk middeleeuws is (zou ook Romeins kunnen zijn).

Het is niet bekend uit welke tijd het handgevormde keramiek komt. De grove kwartsmagering is typerend voor de periode Late-Bronstijd/ Vroege-IJzertijd. Daarentegen zijn aan de buitenrand van de scherf kleine glimmers (mica) te zien, hetgeen typerend is voor aardewerk uit de Vroege-Middeleeuwen. Een analyse zal hier meer inzicht in kunnen verschaffen.

In boring 6 is op een diepte van 100-130 cm – mv een laag met fragmentjes wit aardewerk en houtskool aangetroffen. Boring 6 ligt vlak bij boring 2 (bijlage 2). Dit zou erop kunnen duiden dat op een diepte van ca. 100 cm -mv een vindplaats uit de periode Late-Bronstijd/Vroege-Middeleeuwen aanwezig is. Deze vindplaats is in bijlage 2 aangegeven als Vindplaats 1.

In boring 4 is op een diepte van 80 cm –mv een oude lemen vloer aangetroffen. Deze vindplaats is aangeduid als vindplaats 2.

3.2.4 Interpretatie

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat er voor het plangebied een hoge trefkans geldt voor archeologische waarden uit alle perioden. Deze hoge trefkans wordt onderschreven door de vondst van een aantal archeologische indicatoren. Om een goed beeld te krijgen van de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen is een vervolgonderzoek noodzakelijk.

4 Conclusie & aanbeveling

Op 16 juli 2010 heeft archeologisch onderzoeksbureau Archeodienst Gelderland BV een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek verkennende fase uitgevoerd aan de Meddosestraat in Winterswijk. Het plangebied ligt in de historische kern van Winterswijk en heeft een monumentenstatus. Hoewel het booronderzoek slechts een verkennend karakter had, zijn er toch twee vindplaatsen vastgesteld. De eerste vindplaats bevindt zich in de achtertuin van het huis met het nummer 30 en de tweede in de achtertuin van de woning met het huisnummer 42. De verkennende boringen geven tevens een indicatie van de dikte van het ophogingspakket. Archeodienst Gelderland BV adviseert om een vervolgonderzoek uit te voeren om een beter beeld te krijgen van de aard en omvang van de vindplaatsen.

4.1 Beantwoording van de onderzoeksvragen

- Wat is de fysiek- landschappelijke ligging van de locatie?

Het plangebied ligt in de historische kern van Winterswijk op een plateauachtige vereffeningsrest afgedekt met dekzand. Ongeveer 100 m ten oosten van het plangebied bevindt zich het beekdal van de Wehmerbeek. Er zijn echter geen sedimenten aangetroffen die typerend zijn voor een beekdal. Het dekzand is afgedekt met een ca. 100 cm dik stedelijk ophogingspakket.

- Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog als intact te beschouwen?

Er is geen podzolbodem meer aanwezig, maar dit ligt ook in de lijn van de verwachting aangezien het plangebied in de historische kern van Winterswijk is gesitueerd. Er lijkt wel sprake te zijn van een fasering van de vondsten in het ophogingspakket.

- Zijn er archeologische waarden aanwezig in het plangebied?

Het plangebied bevindt zich binnen de begrenzing van een archeologisch monument en daarmee stond de hoge archeologische waarde in feite al voorafgaand aan het onderzoek vast. Het booronderzoek heeft deze hoge waarde kunnen onderschrijven. Er zijn twee vindplaatsen vastgesteld. De eerste bevindt zich in de achtertuin van de woning met het huisnummer 30 en de tweede in de tuin van de woning met het nummer 42. De eerste betreft een vindplaats uit de periode Late-Bronstijd/ Vroege-Middeleeuwen en de tweede betreft een lemen vloer. Deze kon niet worden gedateerd maar duidt een oude bewoningsfase van het terrein. Hoewel het onderzoek, vanwege het verkennende karakter, niet tot doel had om vindplaatsen te karteren zijn er dus toch twee vastgesteld.

- Wat is de diepteligging van eventueel aanwezige archeologische resten?

De eerste vindplaats, in de achtertuin van het huis met het nummer 30 bevindt zich op een diepte van ca. 100 cm – mv. De tweede vindplaats in de tuin van nr. 42 (lemen vloer) ligt op een diepte van 80 cm – mv. Er mag niet uitgesloten worden dat er meer vindplaatsen aanwezig zijn, maar een booronderzoek is in een stadskern niet de meest geschikte onderzoeksmethode om archeologische vindplaatsen te karteren.

- Wat is de specifieke archeologische verwachting van het plangebied en wordt deze bij het veldonderzoek bevestigd?

Er geldt een hoge archeologische waarde voor het terrein. Het booronderzoek heeft deze hoge waarde onderschreven.

- In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen graafwerkzaamheden?

Het is niet bekend in hoeverre de sloopwerkzaamheden schadelijk zullen zijn voor de eventueel aanwezige waarden in de ondergrond. Uiteraard verdient het de voorkeur om de archeologische waarden in situ in de bodem te behouden, maar dat is in de praktijk vaak niet haalbaar.

4.2 Advies

Archeodienst Gelderland BV adviseert om het verwijderen van de funderingen archeologisch te laten begeleiden. Op de plekken waar nieuwbouw zal plaatsvinden dient voorafgaand aan de graafwerkzaamheden een proefsleuvenonderzoek plaats te vinden.

4.3 Ambtelijk Advies

Op basis van de resultaten van het archeologisch vooronderzoek wordt in beide delen van het plangebied een vervolgonderzoek geadviseerd met behulp van proefsleuven en een archeologische begeleiding bij het verwijderen van funderingen. Dit selectieadvies wordt onderschreven.

Voordat sloop van de opstallen in beide plangebieden plaatsvindt, dient eerst een bouwhistorische verkenning te worden uitgevoerd om de historische informatie van de gebouwen te documenteren. Hierna kan sloop tot maaiveld plaatsvinden, waarbij historische bouwelementen die hergebruikt kunnen worden aan het depot voor bouwfragmenten in Gelderland kunnen worden aangeboden.

Voor zowel het proefsleuvenonderzoek als de archeologische begeleiding is een goedgekeurd Programma van Eisen vereist dat als inhoudelijk werkkader dient.

Verder dient te allen tijde bij het afgeven van een bouw- en/of aanlegvergunning de wettelijke meldingsplicht (ex artikel 53 Monumentenwet 1988) kenbaar te worden gemaakt om het documenteren van toevalsvondsten te garanderen: degene die anders dan bij het doen van opgravingen een zaak vindt waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een monument is (in roerende of onroerende zin), meldt die zaak zo spoedig mogelijk bij Onze minister. Deze aangifte dient te gebeuren bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in Amersfoort. Het verdient aanbeveling ook de verantwoordelijk ambtenaar van de gemeente Winterswijk (K. Meinderts) hiervan per direct in kennis te stellen.

Literatuur

Bakker, H. de / J. Schelling, 1966: *Systeem van de bodemclassificatie voor Nederland*, Wageningen.

Centraal College van Deskundigen Archeologie, 2006: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1*, Gouda.

College voor de Archeologische Kwaliteit, 2005: *Archeologische standaard boorbeschrijving*, Archeologie, Leidraad 3, Gouda.

Helmich, 2010: *Programma van Eisen: Meddosestraat te Winterswijk*, Zevenaar (intern document)

NEN (Nederlands Normalisatie Instituut), 1990: *NEN-5104:1989 NL, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie Instituut, Delft.

Nieuwland, *Historische Atlas, Achterhoek, Liemers en Rijk van Nijmegen*,

Stiboka, 1982: *Bodemkaart van Nederland, blad 41, Aalten* Wageningen.

Stiboka/ Rijks Geologische Dienst: 1982: *Geomorfologische kaart van Nederland, Blad 41, Aalten*, Wageningen/Delft.

Lijst van afbeeldingen

Fig. 0.1: Het woningblok aan de Meddosestraat, nr 30 is de witte woning vooraan op de foto.....	3
Fig. 1.1: Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart 1:25.000	5
Fig. 1.2: Luchtfoto, schaal 1:1000. Bron: Google Maps.....	6
Fig. 2.1:Hoogtekaart van Winterswijk. Het beekdal van de Wehmerbeek is goed herkenbaar aan de blauwe tinten.	8
Fig. 2.2:Oude Ansichtkaarten van de Meddosestraat, deze kaarten zijn beschikbaar gesteld door de historische vereniging, met dank aan dhr. Goorhuis. In het midden van de straat bevindt zich het huidige huisnummer 30. Hier zat vroeger een koffiebranderij met de naam Hesselink.	10
Fig. 2.3 Van Holtens cacao, aan de Meddosestraat (dit pand ligt buiten het plangebied).....	11
Fig. 2.4 Kaart uit 1811. Het plangebied is aangeduid met een rode lijn (bron: watwaswaar.nl).	12
Fig. 2.5 Kaart uit 1843. Het plangebied is aangeduid met een rode lijn (bron: Atlas van Uitgeverij Nieuwland).	13
Fig. 3.1 De tuinen van de huizen waren compleet begroeid met onkruid. Het onkruid reikte tot 1 meter, hetgeen het boren niet eenvoudig maakte.....	15

Lijst van tabellen

Tab. 2.1: Waarnemingen/vondsten omgeving plangebied , zie bijlage 1 voor de ligging	10
Tab. 3.1: Analyse resultaten van het booronderzoek.	16

Afkortingen

AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
ARCHIS	Archeologisch Informatie Systeem
ASB	Archeologische Standaard Boorbeschrijving
BC	Before Christ (datering voor Christus)
BP	Before Present (datering t.o.v. 'heden', zijnde 1950)
CcvD	Centraal College van Deskundigen Archeologie
Chr.	Christus
Fig.	Figuur
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
IVO	Inventariserend Veldonderzoek
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
mv	maaiveld (het landoppervlak)
NAP	Normaal Amsterdams Peil
NEN	Nederlandse Norm
PvE	Programma van Eisen
RD	Rijksdriehoek systeem (landelijk coördinatensysteem)

Verklarende woordenlijst

ARCHIS-melding conservering	Elke melding bij het centraal informatiesysteem (ARCHIS). Mate waarin grondsporen, anorganische en organische archeologische resten bewaard zijn.
Edelmanboor Holoceen	Een handboor voor bodemonderzoek. Jongste geologisch tijdvak (vanaf de laatste IJstijd: ca. 8800 jaar voor Chr. tot heden).
horizont humeus	Kenmerkende laag binnen de bodemvorming. Organische stoffen bevattend; bestaande uit resten van planten en dieren in de bodem.
lithologie	Wetenschap die zich bezighoudt met de beschrijving en het ontstaan van de sedimentaire gesteenten.

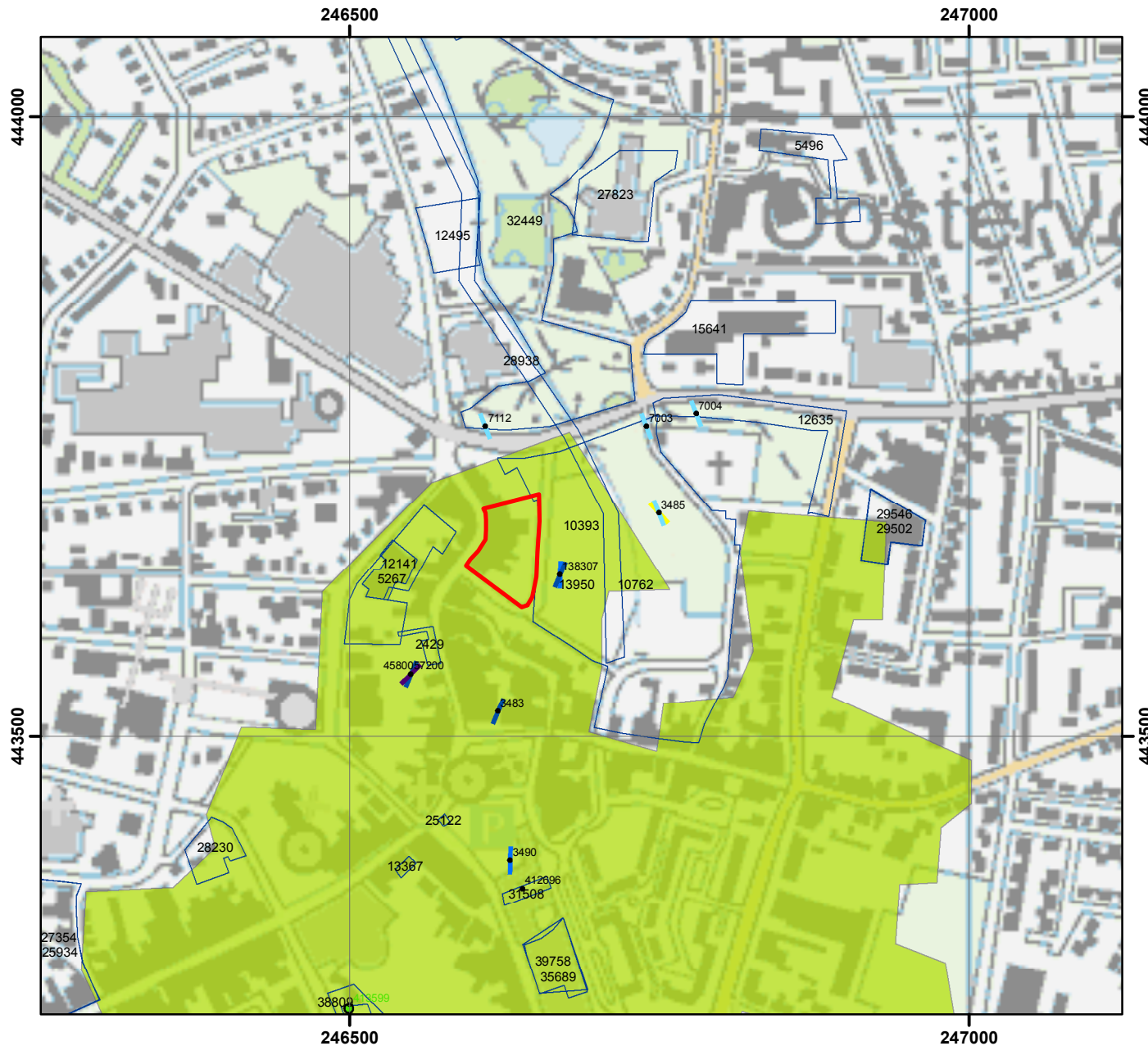
plangebied	Gebied waarbinnen de realisering van de planvorming het bodemarchief kan bedreigen
Pleistoceen	Geologisch tijdperk dat ca. 2,3 miljoen jaar geleden begon. Gedurende deze periode waren er sterke klimaatwisselingen van gematigd warm tot zeer koud (de vier bekende IJstijden). Na de laatste IJstijd begint het Holoceen (ca. 8800 voor Chr.).
silt	Zeer fijn sediment met grootte 0,002-0,063 mm
vindplaats	Ruimtelijk begrensd gebied waarbinnen zich archeologische informatie bevindt.
Weichselien	Geologische periode (laatste ijstijd, waarin het landijs Nederland niet bereikte), ca. 120.000-10.000 jaar geleden.

Lijst van bijlagen

- Bijlage 1: Archeologische informatie
- Bijlage 2: Geomorfologie
- Bijlage 3: Boorpuntenkaart
- Bijlage 4: Boorbeschrijvingen
- Bijlage 5: Periodentabel

Bijlage 1: Archeologische informatie

Archeologische Informatie: Winterswijk

Legenda

- Plangebied
- Waarnemingen**
  - Waarnemingen
- Waarnemingen met datering**
  - Paleolithicum
  - Mesolithicum
  - Neolithicum
  - Bronstijd
  - Romeinse Tijd
  - IJzertijd
  - Middeleeuwen
  - Nieuwe Tijd
- Vondstmeldingen**
  - Vondstmeldingen
- Onderzoeksmeldingen**
  - Onderzoeksmeldingen
- Monumenten**
  - Archeologische waarde
  - Hoge archeologische waarde
  - Zeer hoge archeologische waarde
  - Zeer hoge archeologische waarde, beschermd
- IKAW**
  - Lage trefkans
  - Middelhoge trefkans
  - Hoge trefkans
  - Water
  - Ongekarteed

1:5000

Bijlage 2: Boorpuntenkaart

Boorpuntenkaart

Legenda

- Boringen
- Plangebied
- /// Vindplaats 1, op ca 100 cm -mv, datering LBRONS-VME
- /// Vindplaats 2, lemen vloer op 80 cm - mv
- Dikte ophogingspakket (in cm), met rode cijfers

Bijlage 3: Boorbeschrijvingen

Boorbeschrijvingen Winterswijk Meddosestraat

Boorbeschrijvingen

Project Winterswijk, Meddosestraat
 Type grond Zand
 Bijzonderheden vol met onkruid (meer dan 100 cm)

Legenda			
K	klei	zw	Zwart
Z1	uiterst fijn zand	gr	Grijs
Z2	zeer fijn zand	br	Bruin
Z3	matig fijn zand	ge	Geel
Z4	matig grof zand	or	Oranje
Z5	zeer grof zand	l	licht
Z6	uiterst grof zand	d	donker
G	grind	Ca1	kalkloos
S	Silt	Ca2	matig kalkhoudend
V	Veen	Ca3	uiterst kalkhoudend
1	weinig	Mn	Mangaan
2	veel	Fe	Ijzer
3	zeer veel	BK	baksteen
H	Humus	HK	houtschool
bl	Blauw	Wo	Wortelhoudend
gro	Groen	mp	meetpunt, ingemeten met GPS

boring	Diepte in cm - MV	Textuur	Humus	Kleur	Bijzondere bestanddelen	Horizont benaming	Opmerkingen	Vondsten
1a	0-60	z3s2	h2	dgr	vlm bk		geroerd	
	boring gestaakt op puin, verplaatst maar wederom gestaakt op puin							vondst 1 op 60

boring	Diepte in cm - MV	Textuur	Humus	Kleur	Bijzondere bestanddelen	Horizont benaming	Opmerkingen	Vondsten
2	0-80	z3s2	h2	dbrgr	ker,bk,glas,leisteen,	A	stedelijk ophogingspakke	vondst 2
	80-110	z3s2	h1	brgr	ker en brok ijzer	AC	vondst 3	
	110-120	z3s1		gegr		C	dekszand	

boring	Diepte in cm - MV	Textuur	Humus	Kleur	Bijzondere bestanddelen	Horizont benaming	Opmerkingen	Vondsten
3	achtertuin 38							
	0-80	z3s2	h1	gr	ker,bk	A	vondst4	

Boorbeschrijvingen Winterswijk Meddosestraat

80-100	z3s2	h2	brgr		2a	vondst 5	
100-140	z3s2	h2	br		3a	stedelijke ophoging	vondst 6 en 7
140-150	z3s2		ge		C		

boring	Diepte in cm - MV	Textuur	Humus	Kleur	Bijzondere bestanddelen	Horizont benaming	Opmerkingen	Vondsten
4	0-30	z3s2	h2	brgr		A		
	30-60	z3s2		ge		straatsand		vondst9
	60-90	z3s2	h1	br		2A	op 80 cm brokken leem	vondst8
	90-100	z3s2		gegr		C		

boring	Diepte in cm - MV	Textuur	Humus	Kleur	Bijzondere bestanddelen	Horizont benaming	Opmerkingen	Vondsten
5	vervallen ivm beton in ondergrond							

boring	Diepte in cm - MV	Textuur	Humus	Kleur	Bijzondere bestanddelen	Horizont benaming	Opmerkingen	Vondsten
6	0-30	z3s2	h2	gr		A	geroerd	
	30-70	z3s2	h3	dgr	bk	2A		v10
	70-100	z3s2	h3	dbgr	vbt	3A		v11
	100-130	z3s2	h2	gr	hk	AC		v12, misschien crematie
	130-220	z3s2		ligr		C		

Bijlage 4: Vondstenlijst

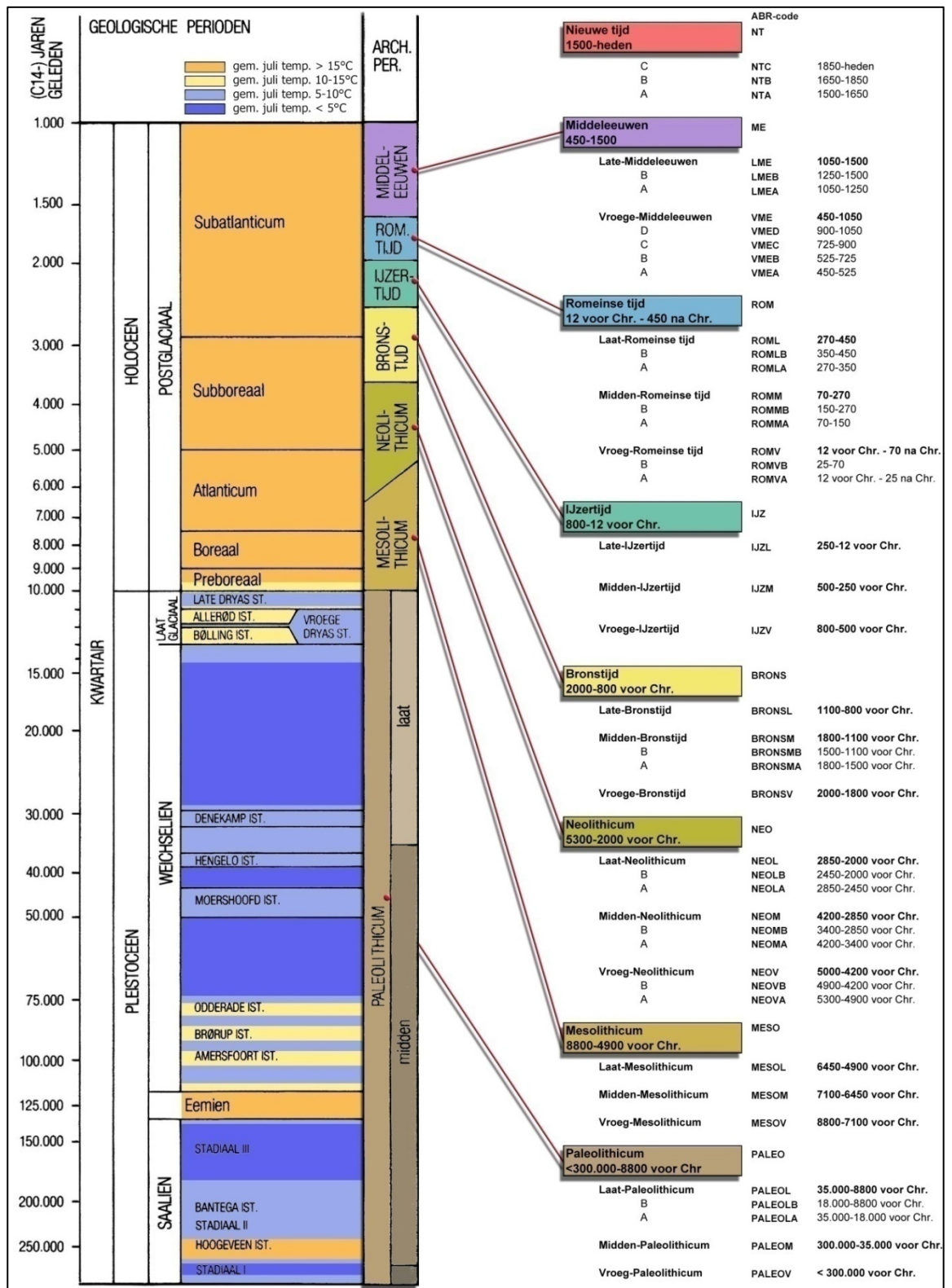
Vondstenlijst

Vondstnr	Boring	Diepte [in cm]	Materiaal	Baksel	Aantal	Datering (ABR code)	Opmerking
1	1	60	KBW		4	NTB-NTC	dakpan
1	1	60	KER	roodbakkend	1	NTB-NTC	
1	1	60	BOT		3	-	dierlijk bot
2	2	40	KER	handgevormd	1	LBRONS-VME	kwartsgemagerd
2	2	40	BOT		1		dierlijk bot
3	2	90-110	KER	witbakkend	1	ROM-VME	waarschijnlijk VME (7e of 8e eeuws)
3	2	90-110	KER	handgevormd	3	ROM-VME	1 individu met mica, waarschijnlijk VME, kwartsgemagerd
4	3	40	KBW		9	NTB-NTC	(sub) recent puin
5	3	80-100	KBW		5	NTC	recent puin
5	3	80-100	KER	industrieel wit	2	NTC	20e eeuw
5	3	80-100	SLK		2	NTC	kolonslak
6	3	110-120	KBW		7	NTC	recent puin
6	3	110-120	SLK		2	NTC	kolonslak
7	3	120-140	KBW		2	NTC	recent puin
7	3	120-140	STN		1	NTC	steenkool
7	3	120-140	MTL		1	NTC	recente roestbrok
8	4	80	KBW		3		leembrokjes niet verbrand, mogelijk vloerniveau
9	4	20	KBW		1	NTC	recente dakpan
10	6	30	KBW		1	NTB-NTC	(sub) recent puin
10	6	30	KER	witbakkend	3	NTC	
11	6	100-130	KER	witbakkend	6		te klein om goed te kunnen determineren

Gedetermineerd door Willem Simon van de Graaf, sr. archeoloog

Bijlage 5: Periodentabel

**Archeodienst
Ringbaan-Zuid 4
Postbus 297
6900 AG Zevenaar**

**Tel: 0316-581130
www.archeodienst.nl**